

Vóór het schoolreisje

1. Wat zijn sprookjes?

Er was eens... een sprookje

Sneeuwitje, Doornroosje, Assepoester, de Wolf en de zeven Geitjes, Hans en Grietje... sprookjes, we kennen ze van sprookjesboeken, tekenfilms, van de Efteling. Maar hoe zijn sprookjes eigenlijk ontstaan? Wat is er kenmerkend aan sprookjes? Wat voor functie hadden sprookjes vroeger? En wat waren de belangrijkste sprookjesschrijvers? Deze Sprookjeswebwijzer geeft u achtergrondinformatie over sprookjes en geeft u inzicht in de kenmerken en regels waaraan een klassiek sprookje meestal voldoet. Ook vindt u op deze plek een aantal klassieke sprookjes. U kunt deze aan uw groep voorlezen, om te zien of ze de regels in deze sprookjes herkennen.

Hoe zit het eigenlijk met de kennis van sprookjes?

U vraagt de kinderen welke sprookjes ze allemaal kennen. Noem eens een paar voorbeelden? (*Mogelijke antwoorden: Roodkapje, Doornroosje, Hans en Grietje, de Rode Schoentjes, Sneeuwitje, Klein Duimpje, de Wolf en de zeven Geitjes, Assepoester, het Meisje met de Zwavelstokjes, de Kikkerkoning, de Chinese Nachtegaal, Tafeltje dek je, Zwaan kleef aan...*). U vertelt dat de school binnenkort op sprookjesschoolreis gaat naar de Efteling. Daarom gaat u de komende tijd sprookjes voorlezen en gaat u ze méér leuke dingen vertellen over sprookjes.

De geschiedenis en achtergrond van sprookjes

Sprookjes zijn volksverhalen

Sprookjes behoren tot het genre volksverhalen. Volksverhalen zijn zo oud als de mensen met elkaar communiceren. Al sinds mensenheugenis worden volksverhalen zoals sprookjes, legenden, mythen en sagen aan elkaar verteld en doorverteld.

Van generatie op generatie van mond tot mond

Van de meeste sprookjes zijn de auteurs of de bedenkers niet bekend. De sprookjes ontstonden in de gemeenschap; iemand bedacht een sprookje of verhaal en vertelde dit aan zijn dorpsgenoten op het plein. Een passerende handelsreiziger pikte het verhaal op, en vertelde het door in het volgende dorp. Zo ging het sprookje een eigen leven leiden. Daarom bestaan er van een sprookje vaak ook allemaal verschillende versies. De ene verteller van een sprookje liet iets weg, de ander verzoon er gewoon iets bij. De inhoud van sprookjes is door de eeuwen heen ook steeds veranderd.

De functie van het sprookje

In vroegere tijden vervulden verhalenvertellers een belangrijke functie. Zij droegen waarden en normen over. De meeste verhalen zaten dan ook boordevol symboliek. Ze waren moralistisch en zelfs belerend. Deze mondeling vertelde sprookjes hadden vaak een waarschuwing of een les in petto.

Niet voor kinderen

Sprookjes waren dan ook niet bedoeld om de tere kinderziel te vermaken. Het waren geen lieve verhaaltjes voor het slapen gaan. Van oudsher draaide het sprookje om essentiële levensvragen, als wijze levenslessen voor *volwassenen*.

Kenmerkende eigenschappen van sprookjes

Een sprookje is een wonderlijk verhaal

Het wonderlijke, het toverachtige speelt in sprookjes een grote rol, zonder dat dit wonderlijk of vreemd is. Integendeel! Iedereen vindt het de gewoonste zaak van de wereld dat Ezeltje Streck je munten poept. En natuurlijk kan in sprookjes een kikker praten! In een sprookje spelen mensen, dieren en bovennatuurlijke wezens gewoon door elkaar. Ze leven allemaal in dezelfde wereld. Een heks, fee of reus is voor de held of heldin van het sprookje niets bijzonders.

Alles kan in een sprookje

Het sprookje zet de wereld op zijn kop en is daarbij behoorlijk optimistisch! Vaak is de dappere hoofdpersoon in een sprookje de jongste, of de kleinste. En toch wint hij of zij! Voorbeelden hiervan zijn Klein Duimpje en het kleinste geitje uit de Wolf en de zeven Geitjes.

En daarnaast is alles mogelijk in een sprookje: het arme weesmeisje trouwt met een prins en de arme houthakker trouwt net zo makkelijk met een prinses.

De grote contrasten

Het sprookje is heel recht door zee: goed is goed en slecht is slecht. De goede figuur krijgt een beloning, de slechte wordt gestraft. De contrasten zijn groot en alles in handeling en resultaat is gericht op duidelijkheid. De figuren zijn vaak een uitvergroting van de eigenschap die ze moeten uitbeelden. Zoals bijvoorbeeld: de boze stiefmoeder uit Sneeuwwitje staat voor de ijdelheid en egoïsme. En Assepoester staat voor een vrouw die door haar omgeving ten onrechte geringschattend wordt behandeld.

De held of heldin als symbool

Karakterontwikkeling doet zich nauwelijks voor in sprookjes. Sprookjesfiguren hebben vaak ook geen naam. Ze zijn 'de koning', 'de knecht', 'de prinses.' Of ze hebben namen die heel gewoon zijn: Jan, Klaas, Hans, Grietje. Of ze moeten het doen met eenvoudige, bijpassende bijnamen, zoals Sneeuwwitje, Klein Duimpje, Assepoester.

Soorten sprookjes

Behalve sprookjes heb je ook verhalen waar dieren in spelen. Dat zijn fabels. Een voorbeeld hiervan is: De Vos en de Raaf. Misschien hebben jullie wel eens "De Fabeltjeskrant" gezien op TV? Er bestaan ook oosterse sprookjes, uit de oosterse sprookjesserie Duizend en één nacht, zoals bijvoorbeeld Vogel Rok en de Tuinman en de Fakir. [Lees het sprookje van de Tuinman en de Fakir voor.](#)

Eenvoudige opbouw

Omdat een sprookje steeds werd doorverteld, is de vorm en de opbouw van een sprookje eenvoudig en steeds hetzelfde. Je kunt zeggen dat er zelfs een aantal 'regels' zijn, waaraan een sprookje moet voldoen.

De zeven 'regels' van het Europese sprookje

1. Het sprookje speelt in het verleden. Er was eens...

Het sprookje speelt zich af in een wondere wereld van vóór de industriële revolutie. In een wereld waar je, naast allerlei sprookjesfiguren, ook prinsessen en koningen, prinses, kastelen en paleizen ontmoet. Wannéér het sprookje zich precies afspeelt is niet duidelijk. Vandaar dat sprookjes meestal beginnen met: *Er was eens...*

2. Het sprookje begint altijd met een bepaalde -starre- situatie. Er was eens een geit die zeven geitjes had...

Er was eens een vrouw die twee dochters had. De één was mooi en ijverig, de andere lelijk en lui.

3. Deze situatie wordt verstoord door een probleem, een uitdaging, een wens, of door een onverwachte gebeurtenis.

In het sprookje van de Chinese Nachtegaal hoort de keizer opeens over de nachtegaal die in zijn tuin zingt. En de drie broers uit Tafeltje Dek je, Ezeltje Strek je, Knuppel uit de Zak besluiten een vak te gaan leren. Hans en Grietje, twee kinderen uit een gezin dat niet genoeg te eten heeft, worden naar het bos gestuurd. Soms is er ook behoefte aan avontuur, zoals bij Klein Duimpje: *“Vader, ik moet en zal de wereld in!”* *“Flink zo, mijn jongen,”* sprak de oude vader. De situatie kan ook veranderen door de wens een partner te vinden. Zoals de prins van Assepoester alle meisjes van het land uitnodigt, om een bruid uit te zoeken.

4. Slechte krachten proberen de held of heldin tegen te werken; er is sprake van een verstorende situatie.

Deze slechte krachten kunnen mensen zijn, maar ook heksen, reuzen, geesten, een tovenaar, of een lelijke stiefmoeder. Zoals de lelijke waard in het sprookje: Tafeltje Dek je, Ezeltje Strek je, Knuppel uit de Zak, de reus uit Klein Duimpje, de heks met haar spinnenwiel in Doornroosje.

5. Goede krachten schieten te hulp

Gelukkig zijn er goede krachten die kunnen helpen: een jager die te hulp schiet, een prins die Doornroosje wakker kust, een lieve petemoei die kan toveren, knuppels uit de zak die de aanvaller overmeesteren...

6. De held leert en wordt gelukkig

Met behulp van de goede krachten overwint de held. Maar hij of zij heeft ondertussen wel zijn lesje geleerd: ga niet van het pad af, als je moeder je het verbiedt! Luister naar de raad van anderen! Wees niet ijdel of verwaand! Pas op voor de hebzucht!

7. De held wordt beloond!

De beloning voor de held kan wijsheid, rijkdom of macht zijn. Of alledrie tegelijk. De kinderen vinden hun ouders weer terug en leven voortaan in vrede, zonder honger. Maar het sprookje heeft pas echt een 'happy end' als de knappe en rijke prins of prinses wordt veroverd. *En ze leefden nog lang en gelukkig...*

2. Beroemde sprookjesschrijvers

De bekendste sprookjesschrijvers

Hun sprookjes kennen we allemaal. Maar wie hebben de sprookjes verzonnen of opgeschreven? De beroemdste schrijvers van klassieke sprookjes zijn de Deense Hans Christian Andersen, de gebroeders Grimm uit Duitsland, en de Franse schrijver Charles Perrault.

Hans Christian Andersen (1808-1875)

Het leven van Hans Christian Andersen was niet bepaald een sprookje. Zijn vader was een arme kleermaker, die al heel jong overleed. Zijn moeder moest toen alleen de kost verdienen als wasvrouw. Om het nog erger te maken: de grootvader van Hans Christian Andersen was de dorpsgek van het dorpje Odense in Denemarken waar Andersen woonde. Iets waar hij zich heel erg voor geschaamd moet hebben. Vaak bezocht Hans Christian zijn grootmoeder in het armenhuis, die hem prachtige verhalen vertelde. Waarschijnlijk is Hans Christian Andersen door háár verhalen begonnen met het schrijven van romans en toneelstukken. Pas in 1835 publiceerde hij zijn eerste eigen bundel sprookjes.

In totaal zijn 7 van de 156 sprookjes volksverhalen die Andersen opschreef bestaande volksverhalen, de rest heeft hij zelf verzonnen.

De bekendste sprookjes van Andersen: het Meisje met de Zwavelstokjes, de Tondeldoos, de Prinses op de Erwt, de Chinese Nachtegaal, de Kleine Zeermin, en Duimelijntje.

De gebroeders Grimm

Jacob (1785-1863) Wilhelm (1786-1859)

De gebroeders Grimm waren Duitse taalgeleerden. Ze hielden erg veel van volksverhalen en sprookjes. Op een gegeven moment besloten ze tot een sprookjesverzameling; door de sprookjes die ze hoorden en uit oude boeken haalden, te verzamelen en op te schrijven. Dit zijn De sprookjes van Grimm. In het begin waren zowel Jacob als Wilhelm druk bezig met hun verzameling, later was het vooral Wilhelm die de sprookjes opschreef.

Dit is te merken aan de stijl van de sprookjes; Jacob wilde de sprookjes precies zo opschrijven als hij ze had gehoord of gelezen; Wilhelm maakte de sprookjes wat leuker voor kinderen. De sprookjes van Grimm zijn internationaal. Het zijn positieve sprookjes met held als winnaar. Sneeuwwitje, de Wolf en de zeven Geitjes, Hans en Grietje, Repelsteeltje en Klein Duimpje zijn voorbeelden van sprookjes van Grimm.

Charles Perrault (1628-1703)

In de zeventiende eeuw waren sprookjes heel populair. De adel schreef zelf sprookjes, las ze aan elkaar voor, en vond het heerlijk om naar sprookjes te luisteren. De Franse koning had zelfs een officiële 'sprookjesvertelster' in dienst. Ook Charles Perrault schreef sprookjes. De sprookjes die hij opschreef komen niet allemaal uit zijn koker. Perrault 'vertaalde' de sprookjes naar zijn eigen tijd.

De prinsen, prinsessen, koningen en koninginnen uit de sprookjes gedragen zich zoals dat eind zeventiende eeuw gebeurde. De sprookjes spelen zich niet in een betoverende sprookjeswereld af, maar in de mensenwereld. Perrault schreef 11 sprookjes. Hij noemde de verzameling sprookjes: De Sprookjes van Moeder de Gans. Voorbeelden zijn onder meer: Klein Duimpje, Blauwbaard, de Gelaarsde Kat en Riket met de kuif.

Drie sprookjes; van Andersen, Grimm en Perrault. U kunt uw leerlingen deze sprookjes voorlezen of zélf laten lezen. Bespreek daarna of ze de regels herkend hebben. Niet in elk sprookje zijn alle zeven regels terug te vinden. U leest hier ook welke boodschap de schrijvers hadden in het sprookje.

Het Meisje met de Zwavelstokjes door Hans Christian Andersen

Het was oudejaaraavond... Grote sneeuwvlokken dwarrelden langzaam naar beneden. Er liep een klein meisje door de sneeuw, zonder muts en zonder schoenen. In haar oude schort had ze een heleboel zwavelstokjes. Niemand had nog iets van haar gekocht. Moe en hongerig ging het meisje in een hoekje tussen twee huizen zitten. Ze durfde niet naar huis, want haar vader zou haar vast en zeker slaan, als hij hoorde dat ze niet één zwavelstokje had verkocht. Het meisje had het zó koud! Opeens kreeg ze een idee. Als ze nu eens een zwavelstokje zou aansteken, dat zou lekker warm zijn! Ritssss... Voorzichtig stak ze een zwavelstokje aan. Oh, wat brandde dat vlammetje mooi!

In het schijnsel van het vlammetje zag het meisje opeens een grote kachel die heerlijk brandde. Ze wilde net haar voeten naar de kachel uitsteken om ze te warmen, toen de kachel verdween. Ritssss... weer stak het arme meisje een zwavelstokje aan. Wat ze toen zag, deed haar maag knorren! Ze zag een prachtig gedekte tafel met hierop een malse, dampende gans op een schaal. En kijk! De gans sprong ‘tjoep’ van de schaal en waggelde opgewekt naar het meisje toe, met de vork en mes nog in zijn rug. “Eet mij!”, leek hij te zeggen. Helaas... Het zwavelstokje ging uit en de gans verdween. Nóg een zwavelstokje stak het meisje aan. Opeens zat ze onder een prachtige kerstboom, met wel duizend kaarsjes. Het meisje wilde de kerstboom aanraken... maar het zwavelstokje ging uit.

De kaarsjes vlogen de lucht in en veranderden in sterren aan de hemel. Eén ster viel en liet een lange streep van vuur achter aan de hemel. “Nu gaat er iemand dood”, zei het meisje, want dat had haar lieve oma, die nu dood was, haar ooit verteld. Ritssss... weer stak het meisje een zwavelstokje af. En daar stond haar oma, glimlachend en lief. “Oh oma”, riep het meisje. “Ga niet weg zoals de kachel, de gans en de kerstboom. Blijf bij me!” Haastig stak het meisje ál haar zwavelstokjes af. Oma nam het kleine meisje op haar arm, en samen vlogen ze de sterrenhemel in, gelukkig en blij. De volgende dag vonden de mensen het meisje met de zwavelstokjes. Ze was dood, doodgevroren op de laatste avond van het jaar. De mensen vonden dit heel verdrietig. Wij niet. Want wij weten dat het meisje nu heel erg gelukkig is.

Het Meisje met de Zwavelstokjes: een sprookje met het verschil tussen arm en rijk

Andersen schreef vanuit zijn opvoeding veel over het contrast tussen arm en rijk. Hier is het contrast erg duidelijk: het straatarme meisje dat zich vergaat aan de rijkdom van anderen. Ook is het hier een typisch ‘Andersen’ – slot. Bij Hans Christian Andersen hoeft het sprookje niet altijd goed af te lopen. Hier niet echt sprake van: ‘En ze leefden nog lang en gelukkig.’

Hans en Grietje van de Gebroeders Grimm

Er waren eens twee kinderen: Hans en Grietje. Ze woonden met hun vader en hun stiefmoeder in een groot bos. Ze waren arm. Zo arm, dat er op een dag geen droog brood meer in huis was. De stiefmoeder hield helemaal niet van de kinderen. Daarom zei ze op een dag: “We hebben niet genoeg te eten voor ons alle vier. Laten we de kinderen in het bos achterlaten!” De vader vond dit een verschrikkelijk idee. Maar de nare vrouw kreeg toch haar zin.

De volgende morgen nam de vader de kinderen mee het donkere, donkere bos in. Dieper, steeds dieper. Plots was vader verdwenen. Grietje begon zachtjes te huilen... “Ik ben bang”, snikte ze. “Ik ook”, bibberde Hans. Opeens zagen ze een sneeuwwit vogeltje dat wonderschoon zong. Het leek te zeggen: “Volg mij, volg mij.” Nieuwsgierig liepen Hans en Grietje achter het vogeltje aan.

Het fladderde en fladderde... en ging op het dak van een huisje ging zitten. En wát voor een huisje. Het was gemaakt van peperkoek. De muren waren bezaaid met snoepjes en krakelingen, de stoep was gemaakt van marsepein.

Hans pakte een stuk peperkoek en begon gretig te eten.

Grietje likte aan de ramen van suiker... Toen, opeens hoorden ze een vreemde stem:

“Knibbel knabbel knuisje,

Wie zit er aan mijn huisje!”

Verschrikt keken Hans en Grietje elkaar aan. De deur van het huisje ging open en er verscheen een lelijke ouwe heks. Op haar schouder zat een zwarte kat, die vervaarlijk naar de kinderen blies. Kom binnen lieve kinderen”, zei ze. “Ik heb pannenkoeken voor jullie!”

Maar eenmaal binnen viel de deur achter hen in het slot. “HiHiHiiiiiii” krijste de heks. “Jou ga ik vetmesten, jongetje. En als je dan dik genoeg bent dan vreet ik je op!” En ze pakte Hans en stopte hem in een hok met tralies.

Vanaf die dag moest Grietje voor haar broertje het aller-, allerlekkerste eten klaarmaken. Zelf kreeg ze alleen maar droog brood en water.

Elke morgen liep de heks naar het schuurtje en zei: “Steek je vinger eens door de tralies, dan kan ik voelen hoe lekker vet je al bent.”

Maar Hans stak zijn dikke vinger niet toe, nee, hij had een dun stokje gevonden en dat stak hij door de tralies. De heks had zulke slechte ogen, dat ze dit niet merkte. Ze vond het maar vreemd, dat Hans zo dun bleef...

Op een dag was haar geduld op. Ze besloot Hans dan tóch maar op te eten. “Grietje, maak de grote oven aan”, zei ze. Huilend zei Grietje: “Ik weet niet hoe dat moet!” “Ach wat”, dan doe ik het zelf wel”, mompde de heks. En ze boog zich voorover om de oven aan te steken. Toen de oven brandde gaf Grietje haar zó’n duw dat de heks pardoes in de oven tuimelde. De kinderen.... waren gered! Lachend en huilend tegelijk vielen Hans en Grietje elkaar in de armen.

Boordevol symboliek: Hans en Grietje

Ook het sprookje van Hans en Grietje is heel bekend. Zij laten zich verleiden door een huisje van snoepgoed en worden daarmee slachtoffer van de boze heks. Dit sprookje staat boordevol symboliek: Hans en Grietje zijn niet tegen het leven opgewassen en vallen ten prooi aan de heks; zij is de verpersoonlijking van het materiele, de tegenhanger van de geest. Pas wanneer Hans en Grietje de moed kunnen opbrengen de heks aan te pakken komt alles weer goed.

Klein Duimpje door Charles Perrault. Het sprookje is later bewerkt door Perrault.

Er was eens een arm houthakkersgezin met zeven zonen.

Ze woonden in een klein huisje in een groot, donker bos.

In dit bos hoorde je 's nachts enge geluiden. Gilletjes. Gegrom...

De jongste zoon van het gezin had een gekke naam: Klein Duimpje. Weet je waarom? Omdat hij bij zijn geboorte niet groter was dan een duim. Hij was niet groot. Wel slim.

Het houthakkersgezin was zó arm, dat op een dag zelfs de aller- allerlaatste kruimel brood op was. Op een nacht hoorde Klein Duimpje zijn ouders samen praten. "We moeten de kinderen naar het bos brengen en daar achter laten, vrouw", zei zijn vader. "We hebben niet genoeg te eten voor allemaal. Bovendien, in het bos kunnen ze bosbessen eten, en beukennoten en zo..." Klein Duimpje dacht snel na. Vlug sloop hij zijn bed uit. Buiten pakte hij een handvol witte kiezelsteentjes en stopte ze in zijn zak. Glimlachend viel hij in slaap...

De volgende ochtend nam vader zijn kinderen mee het donkere bos in. Dieper en dieper en dieper... Voorzichtig liet Klein Duimpje één voor één de kiezelsteentjes op de grond vallen. Plots was vader verdwenen. Klein Duimpje volgde het spoor van de kiezelsteentjes, en na een dag waren de kinderen weer thuis. Gelukkig had zijn vader weer wat geld verdiend, dus was hij blij hen te zien. Maar op een dag was het geld weer helemaal op. Ook dit keer bracht de vader de kinderen naar het bos.

's Ochtends kregen de kinderen allemaal nog een homp brood om hun ergste honger mee te stillen. Klein Duimpje strooide met broodkruimels een spoor... Maar ach, de vogels aten het brood op. Weg spoor... Moedeloos dwaalden de zeven door het bos. Tot ze bij een huisje kwamen. Een vrouw deed open. "Snel, ga weg" zei ze. Mijn man is een reus. Een echte menseneter!

Maar het was al te laat. De reus kwam stampend binnen. "Wrouaaaaaah!!!!!!" brulde hij. "Wat is dat? Ik ruik mensenvlees! Vrouw, waar zijn ze! Ik heb trek." Hij volgde zijn neus en ontdekte de sidderende jongetjes onder het bed. Hij stopte ze in een kooi. "Mmmmm", zei hij. Dat wordt een heerlijk ontbijt!" Toen viel hij in een diepe slaap. Nu had de reus ook zeven dochters. Één van die dochters kreeg medelijden met de dappere jongens. Ze kroop uit bed en opende de kooi met een sleutel.

De broertjes ontsnapten bliksemsnel uit het huis. Toen de reus de ontsnapping ontdekte, werd hij RAZEND.

Hij pakte zijn Zeven Mijls laarzen en snelde de broers achterna.

Onderweg besloot hij even een dutje te doen. Klein Duimpje zag de slapende reus en trok hem stiekem zijn laarzen uit. Hij trok zelf de laarzen aan... en daar gingen ze, razendsnel. Met enorme stappen. In de Zeven Mijls laarzen. Toen ze bij het kleine houthakkershuisje kwamen hoorden ze hun moeder huilen. "Mijn zeven jongens. Waar

zijn ze! Papa heeft nu een baan bij de koning. Eten genoeg! Ik heb zo'n spijt." Glimlachend deed Klein Duimpje de deur open. "Hier zijn we, mam!" En toen...kom, we laten ze met rust. Want al die knuffels en kusjes... maken alles weer goed.

De kleinste is het slimste

In dit sprookje vind je letterlijk terug dat je niet altijd groot en sterk hoeft te zijn om te overleven. Het dappere Klein Duimpje is iedereen te baas!

3. De geschiedenis van de Efteling

Een sprookje kun je ook nu nog schrijven! Een sprookje over de Efteling bijvoorbeeld! Dit is de geschiedenis van de Efteling. Het is een spróókje!

Het sprookje van de Efteling...

Hoofdstuk 1

Er was eens een jonge, vriendelijke herbergier. Hij bewoonde een kleine herberg midden op de nog woeste zandvlakten van de Loonse en Drunense duinen.

Deze herbergier was een blij man. 's Ochtends rookte hij zijn pijp in de eerste ochtendstralen van de zomerzon. Dan genoot hij van de nachtegaal, die zijn lied zong, hoog, hoog in de ijle verten van de lucht. En keek hij verliefd naar zijn vrouw die zat te breien in de zon. Haar wangen blozend en gezond, haar gehaakte sjaal strak om haar bollende buik. Binnenkort was het zover, dan zou het geboren worden, hun eerste kind, hun eersteling....

Die avond, terwijl de herbergier en zijn vrouw genoten van de vroege zonsondergang, begon het te stormen. Donkere dreigende wolken pakten zich samen en rolden over de Loonse en Drunense duinen. De herbergier worstelde zich tegen de storm in om de luiken van het huisje dicht te maken. "Man", fluisterde de herbergierster, "het is zover." Fronsend bekeek de man zijn vrouw. Op haar voorhoofd parelde het zweet. "Houd vol, mijn lieve", fluisterde hij. "Ná de storm ga ik naar het dorp om de vroedvrouw te halen."

Maar net zoals een storm zich niet laat temmen, liet ook de menselijke natuur zich niet tegenhouden. Terwijl de bliksem zeven keer in de grond voor de herberg insloeg, werd het kind geboren. Het was een jongetje. De eersteling.

De volgende ochtend was de storm geluwd. Het was stil. Doodstil. Tot plots de deur van de herberg openklapte en de herbergier naar buiten stapte. Met grote letters kalkte hij op zijn logement: HERBERG DE EERSTELING.

Hoofdstuk 2

Wat de herbergier niet kon weten, is dat de zeven bliksemstralen iets hadden achtergelaten onder de grond van zijn tuin. Het kwam van ver, ver weg... tussen de sterren. Van een geheime plek in het heelal... het kwam van de planeet Symbolica.

Het was een eenvoudig ijzeren kistje. Maar in dit eenvoudige kistje zat een hele grote schat. In dit kistje zaten twee dingen die je alleen in je fantasie kunt bedenken. Er zaten twee dingen in: VERBEELDING en SCHATERLACH.

Het kistje lag daar veilig. Onzichtbaar. Onvindbaar. Verborgen voor het kwaadste van het kwaadste...

Het lag daar al honderd jaar. Totdat op een dag een werkman in Kaatsheuvel zijn schep precies daar, waar ooit Herberg de Eersteling had gestaan, in de grond stak. En op het kistje stootte.

We gaan terug naar het jaar 1952. Het was een drukte van belang rondom de plek waar de man aan het graven was. Werkmannen liepen druk op en neer.

Een jochie, in versleten kleren en met een té grote pet over zijn oren riep: "Hé! Dit is onze voetbalveldje! Wat doen jullie hier?"

De mannen grinnikten. "Hé, meneer Reijnders", riep één van hen, "Deze jongen wenst uitleg!" "Wees maar gerust hoor, vent", zei Peter Reijnders, terwijl hij de jongen geruststellend toeknikte. Peter Reijnders is een Eindhovense filmer. Reijnders ging op zijn hurken bij de jongen zitten. "Lang, lang geleden is er door een paar kapelaans een sportpark opgericht voor de kinderen in de buurt. In de loop der jaren is dit sportpark omgetoverd tot een natuurpark: stichting 'Natuurpark de Efteling'. En nu zijn we bezig met een nieuw wonder: we bouwen hier met z'n allen aan een Sprookjesbos. Met bewegende figuren. Kom terug over een paar maanden, dan zul je het zien!" Gerustgesteld hinkelde de jongen weg.

Ondertussen groef werkman Arie verbaasd door. Toen haalde hij het laatste zand weg en las voorzichtig de ingegraveerde letters in het lood: 'De grootste menselijke schat' las hij: 'De twee fantasieën: Verbeelding en Schaterlach'. "Mirakels", mompelde de man. Hij stond snel op, zijn pet viel in het zand. Voorzichtig tilde hij het kistje op. "Mirakels", zei hij nog eens. Dan liep de man als betoverd naar een loods achter een paar bomen.

Hoofdstuk 3

Arie opende de deur van de loods. Er stond een man bij een tekentafel. "Ik heb hier iets wat u wel zal interesseren!", stamelde Arie. De rijzige man aan de tekentafel draaide zich om. Hij legde nét de laatste hand aan een tekening. Het was een tekening van 'Kleine Boodschap'; één van de meer dan 1500 tekeningen die hij voor de Efteling zou gaan maken.

"Maar Arie", zei Anton Pieck vriendelijk. "Vanwaar de opschudding? Een borreltje teveel gehad?" "Jullie krijgen elke ochtend een borreltje van me, omdat ik wil dat die huisjes niet recht maar scheef staan en..."

Arie zei niets. Met een stil gebaar toonde hij Anton Pieck het kistje. "Mirakels!", stamelde Pieck terwijl hij ging zitten. "Péter!", riep hij. Toen Peter binnen was sloot Anton Pieck zachtjes de deur van de loods.

Hoofdstuk 4

“Eens kijken, wat hebben we hier”, zei Anton Pieck, terwijl hij het kistje van alle kanten bekeek. Koesterend streelde hij met zijn vingers over de mooi gegraveerde letters. “De twee fantasieën”, las hij. “Verbeelding en Schaterlach. Hé, hier staat nog wat!” Pieck pakte een van zijn dikkere schilderkwasten om het stof van het kistje af te poetsen. Dan las hij voorzichtig:

“Verbeelding en Schaterlach waarbij al het and’re verbleekt
Slechts één ding is opmerkelijk; het Vermaak ontbreekt...”

Vorzichtig deed Pieck het kistje open. Peter Reijnders en Arie hielden hun adem in. Verbeelding en Schaterlach? In een kistje?

Een hel licht kierde uit de opening. In het kistje twinkelden en roerden zich Verbeelding en Schaterlach. “Ha ha ha”, lachte Anton Pieck plots. “Hoeoeohoe”, deed Peter Reijnders “Gier gier gieieie...” Arie rolde van het lachen over de vloer.

“Scha-scha-schaterlach”, schaterde Anton Pieck. “Komt deze lachpartij door Schaterlach? Of verbeeld ik het me nou? Mirakels! Dat is net wat we nodig hebben voor de Efteling. Wat een vondst, Arie.” Arie proestte het uit. “Het was gewoon een wonder! Ik kwam er zó boms met mijn schep tegenaan.” “Boms!” lachte Peter. “Zómaar, boms!” En de mannen schaterden het uit. Gelukkig deed Anton Pieck snel het kistje dicht. Dat praatte een stuk rustiger.

“Dit is allemaal heel gek”, zei Anton Pieck dan. “We hebben hier te maken met twee fantasieën: Verbeelding en Schaterlach. Volgens de woorden op het kistje missen we nog één fantasie: Vermaak. Hoe die bij ons kan komen, dat weten we niet. In een Wereld vol Wonderen is alles mogelijk. Welnu. We moeten ons met hand en tand verdedigen tegen kwade machten die beslist op de loer liggen.” Peter Reijnders huivert. Onwillekeurig kijkt Anton Pieck om zich heen. “We moeten de twee fantasieën verbergen. Maar waar?” Peter Reijnders wijst opeens naar het beeldje van Kleine Booschap: “Daar!”

Hoofdstuk 5

Twee weken heeft Anton Pieck het kistje met de twee fantasieën onder zijn bed bewaard. Hij heeft er onrustig van geslapen. Veel gedroomd. Soms werd hij zó schaterlachend wakker dat zijn vrouw zich zorgen ging maken. En nu eindelijk was het zover. In de voet van het beeldje van Kleine Booschap was een holletje. Net genoeg voor het loden kistje.

“Het bewaken van fantasieën laten we de sprookjes doen”, zei Anton Pieck. “Kleine Booschap, als één van de eerste sprookjesfiguren in de Efteling kan dat vast wel doen.” Voorzichtig opende Peter Reijnders, het geheime luikje in de sokkel. En tjoep, het loden kistje schoof erin en het deurtje klikte dicht. “Zo”, zei Anton Pieck. “Kleine Booschap, let jij goed op de fantasieën?”

Het mannetje ‘Kleine Booschap’ sprong van zijn sokkel, nam zijn hoed met veer met een sierlijke zwaai van zijn hoofd en boog. “Tot uw dienst heren”, zei hij met vriendelijke stem.

Dan sprong hij weer in zijn houding op de sokkel en versteende. Peter Reijnders en Anton Pieck keken elkaar aan. “Verbeeld ik het me nou of?” zegt Peter Reijnders. Hoofdschuddend lopen de beide mannen het park in. Dan versnellen ze hun pas. Morgen is de feestelijke opening van Sprookjesbos de Efteling. En er is nog veel te doen!

Hoofdstuk 6

Het was in de vroege ochtend van 31 mei 1952. Het hele Sprookjesbos was in rep en roer. De Magische Klok tikte de laatste uren weg. Langnek strekte zijn nek v er uit, om te zien of de gasten al kwamen. Het wasvrouwkje in het Kabouterdorp deed nog snel een wasje voor haar kabouterman. Kleine Boodschap zette zich schrap. Er zou onder de bezoekers toch geen fantasie nrover zijn?

Doornroosje draaide zich nog eens om in haar slaap en de kabouters bij het glazen kistje van Sneeuwwitje waren druk in de weer met de Glassex. De sprekende papegaai oefende zijn zeemansvloek en in de put van vrouw Holle dwarrelden de veertjes naar beneden.

Dan stroomden de bezoekers binnen. Het grote moment was aangebroken. Toen klonk als  en geluid: “Ooooooooooh! Wat mooooooooooi!”. In stille verwondering dwaalden de bezoekers door de Efteling. De kinderen betraden ademloos de trappen van het Kasteel van Doornroosje. Zachtjes, om haar niet wakker te maken. Ze bogen hun hoofd v er naar achteren om Langnek te kunnen zien. Ze liepen op hun tenen door de grot van Sneeuwwitje en dwarrelden langs de andere sprookjes in het Sprookjesbos.

Toen ’s avonds het publiek, moe maar tevreden, weer naar huis ging, stonden Peter Reijnders en Anton Pieck hen trots na te kijken. Ze dronken samen nog een borreltje op het grote succes. In het eerste jaar dat de Efteling geopend was, kon men 223.000 bezoekers noteren. Teverden bezoekers, die voor 85 cent per kaartje een dag lang rond mochten dolen in een Wereld vol Wonderen....

Hoofdstuk 7

Er kwamen veel fantasierijke attracties in de Efteling. Zo dansten in 1953 de Rode Schoentjes het park binnen en vond in 1955 de meer dan 100-jarige Stoomcarroussel zijn plekje in de Efteling. Even later kwam Hole Bolle Gijs in de Efteling. “Papier hier!”, riep hij tegen wie het maar wilde horen. Ook sprookjes als de Ganzenhoedster, Hans en Grietje, Ezeltje Strek je en de Vliegende Fakir kwamen in de Efteling.

Anton Pieck vond het een eer de twee fantasieën te bewaken. Elke dag, als de bezoekers weg waren liep hij naar Kleine Boodschap. Dan pakte hij het kistje voorzichtig in zijn handen. Hij maakte het niet open. Hij was niet dom! Voordat hij het wist had Schaterlach hem weer te pakken.

In 1966 werd het sprookje ‘De Indische Waterlelies’ werkelijkheid in de Efteling. Dit sprookje, geschreven door koningin Fabiola van België, is het eerste project van Anton Pieck en een creatieve nieuwe bewaker van de fantasieën; Ton van de Ven.

Ter ere van het 25-jarig bestaan van de Efteling voltrok zich een nieuw wonder; het angstaanjagende Spookslot opende in 1978 haar deuren. Verbeelding en Schaterlach hadden Gegriezel in het park een baantje gegeven.

Hoofdstuk 8

Onderwijl pakten donkere wolken zich samen boven de Efteling. Langzamerhand vond er een stille verandering plaats. In plaats van honderden mensen die de bospaden afstruinden op zoek naar Verbeelding en Schaterlach was het soms stil in het Sprookjesbos. De sprookjesfiguren begonnen te morren. Want vergis je niet, jý vindt de Efteling een leuk, maar de sprookjesfiguren vinden jóú éniġ! Elke avond ná sluitingstijd werden de bezoekers besproken. “Heb je die gezien, in die roze leren broek?” giechelen ze dan. “En die man met die camera. Heb je die kont gezien?” Zo grinnikten de sprookjesfiguren nog lang na. Maar nu was de stemming na sluitingstijd stilletjes. Want er waren maar weinig bezoekers om over te roddelen; er waren minder bezoekers. De mensen waren zó hard bezig met werken en geld verdienen dat ze geen behoefte meer leken te hebben aan fantasie; ze dachten niet meer aan Verbeelding en Schaterlach.

“Als het zo doorgaat”, bromde de Wolf van de Zeven Geitjes, “dan zijn we straks werkeloos. Dan valt hier zelfs geen droog brood meer te verdienen.”

“Oh nee!”, schrokken de elfjes uit ‘De Indische Waterlelies.’

De kabouters uit het Sprookjesbos keken elkaar met gefronste wenkbrauwen aan. Hier hielpen zelfs geen Verbeelding en Schaterlach. Wat nu?

De volgende ochtend was het een tumult van jewelste in het Sprookjesbos. Het was Langnek. “Razende donder!” riep hij. “Snerpende geluiden. Gevaarlijk lawaai. Ongeluk en rampspoed!” De wind had Langnek ingefluisterd dat de Efteling een groot gevaar te wachten stond. “Het is een enorme slang”, had de wind gegrinnikt. “En die slang zou zo’n lawaai maken dat de sprookjesfiguren geen léven meer hebben. En Verbeelding en Schaterlach zouden op de vlucht slaan. Niets, nee, niets zou ooit meer hetzelfde zijn: er zou een REUZE ACHTBAAN komen! Een Python!”

Vanaf dat moment heerste er een vreemde sfeer in het Sprookjesbos. De sprookjesfiguren waren druk in de weer. Deuren werden angstvallig op slot gedaan. Er werd getimmerd en geverfd. Gesmoest en gekwebeld. Wat was er aan de hand?

De volgende ochtend klonken er luide kreten in de Efteling. Men hoorde een woeste brul van de wolf. Hoge gilletjes van de elfjes. En de sonore stem van Holle Bolle Gijs, die overall doorheen klonk. Deze keer riep hij niet: Papier hier, papier hier, nee, hij riep: “Een achtbaan NEE! Een achtbaan NEE!”

In het ochtendkrieken trok een bonte stoet voorbij. Het waren de sprookjesfiguren uit het Sprookjesbos van de Efteling. Ze waren woedend! Met verbeten gezichten hielden ze spandoeken omhoog.

Wij willen geen herrie! Stond erop.

En ook: Weg met de achtbaan!

En: Een achtbaan past niet bij de Efteling!

‘De Python kan verrekken, wij vertrekken!’ had Langnek op een bord geschreven dat hij hoog boven de Efteling hield. Natuurlijk was dit een beetje opschepperig. Want waar moest een sprookjesfiguur heen, dezer dagen?

Het protest van de sprookjesfiguren mocht niet baten. In de Efteling werd druk dóórgetimmerd en gezaagd, gedrilboord en gebeiteld; er werd gebouwd aan een reuze achtbaan: de Python. Als dat maar goed af zou lopen...

Hoofdstuk 9

Op een zonnige ochtend in 1981 was het zover: de razendsnelle Python zou voor het eerst met 85 kilometer per uur door de bochten suizen. De sprookjesfiguren zagen het met angst en beven tegemoet.

Het was de eerste rit van de Python. Langzaam zette het monster zich in beweging... Het publiek hield de adem in. Doodstil was het, tot aan de eerste looping... Toen klonk gejuich uit tientallen kelen. Terwijl de bliksem zéven keer in de grond insloeg, raakte de lucht vervuld van Vrolijkheid, Vreugde en Vermaak.

Als een donderslag bij heldere hemel was de derde fantasie in de Efteling gekomen: Vermaak.

Het was nu volmaakt. De drie fantasieën waren nu compleet. Verbeelding, Schaterlach én Vermaak maakten de perfecte Efteling. Een Efteling die de eeuwen zal gaan trotseren. Met de Python als eerste stoere attractie was de Efteling klaar voor een glorieuze toekomst...

En kijk: de bezoekers stroomden weer toe. Ze genoten van het Vermaak van de razendsnelle Python en kregen ook weer oog voor Verbeelding en Schaterlach. En 's avonds hadden de sprookjesfiguren weer heel wat te roddelen met elkaar. Over één ding waren ze het eens: dankzij de Python ging het weer héél goed met de Efteling.

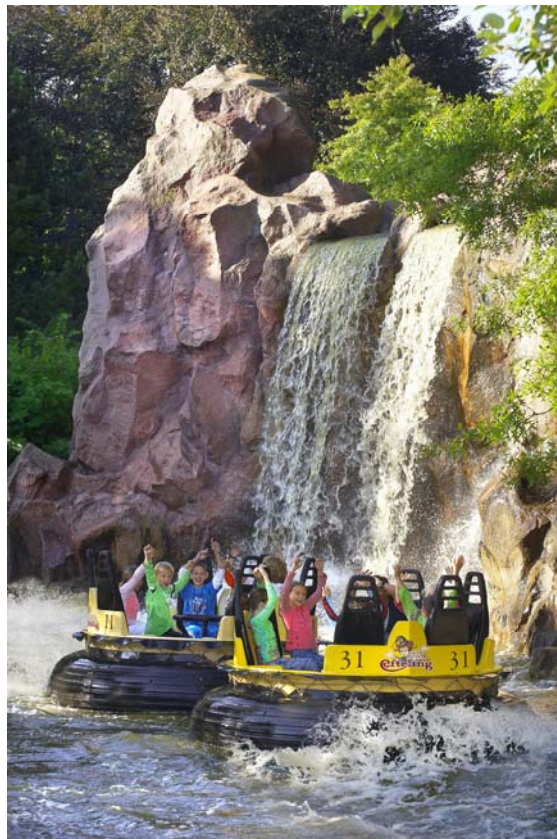
De drie fantasieën kregen vrij spel in de Efteling; elke nacht opende een sprookjesfiguur het loden kistje. Soms was het Roodkapje die het deurtje van de sokkel opendeed. Soms was het Sneeuwvitje, of Hans of een kabouter. Dan twinkelden en roerden de fantasieën zich overal. In het Sprookjesbos. In de andere attracties. En in de fantasie en gedachten van de medewerkers van de Efteling. Dit had soms gekke gevolgen. Soms zag je een medewerker zomaar ineens in geschater losbarsten. Dat had Schaterlach dan op haar geweten.

Hoofdstuk 10

De drie fantasieën inspireerden tot de meest fantastische ideeën en attracties. Zoals... de Gondoletta. En, de Halve Maen. Piraña, de woeste rivier. Carnaval Festival. De Bob, in 1985. En vanaf 1986 klonken de eerste oosterse geluiden in de Efteling: in Fata Morgana.

De drie fantasieën bleven inspireren. Tot de bouw van de Pagode bijvoorbeeld. En vanaf 1988 begon de Trollenkoning zijn voorspellingen in zijn met zwammen overwoekerde boom te mompelen.

De fantasie, de grootste menselijke schat, werd met zorg bewaakt. Er was iemand die de fantasie geen moment uit het oog verloor. Van ver weg tussen de sterren... vanaf een geheime plek in het heelal. Vanaf de planeet Symbolica. Op deze planeet bevindt zich de bron van de fantasie. Hier kwamen Verbeelding, Vermaak en Schaterlach vandaan. Tot zij lang, lang, geleden naar de Efteling werden gebliksemd. Op planeet Symbolica woonde ook de bewaker van de fantasie, Pardoes de Tovernar. Omdat Pardoes zag dat de fantasie in de Efteling bewaakt moest worden, besloot hij in te grijpen. Onder begeleiding van Sterrenslag en Donderstraal liet hij zich naar de aarde twinkelen.

Vanaf deze tijd zijn de drie fantasieën veilig in de Efteling. De fantasie in de Efteling zal de eeuwen doorstaan.

Hoofdstuk 12

Pardoes werd ook gastheer voor de bezoekers van de Efteling. Één van zijn taken was het in de gaten houden van het reilen en zeilen in het park.

In 1990 rommelde er iets onder de grond. Pardoes liep net zijn dagelijkse ommetje door het park toen hij plots de aarde vóór zijn neus zag openbarsten.

“Alle Toverwinkels”, mompelde hij. Tot zijn grote verbazing stond hij plots oog in oog met drie vreemde wezens. “Huh!”, schrok Pardoes. “Huh!” “huh!” “huh!” schrokken de drie wezens. “Alaaf”, zei het grootste wezen toen, met rode wangen. “Da’s waar ook”, zei Pardoes, “het is Carnaval. Alaaf!” Tot Pardoes’ grote verrassing kwamen er op zijn groet steeds meer vreemde wezens uit het gat kruipen. De wezens keken goedkeurend rond in de Efteling.

Plots werd Pardoes op zijn schouder getikt, “Alaaf!” klonk het nogmaals ferm. Voor Pardoes stond een grote vrouw met haar haar in een grappig staartje boven op haar hoofd. “Wij Laven vinden het hier leuk”, sprak de vrouw, “en lolliq”, zei ze grinnikend terwijl ze naar Langnek wees. “Waar zijn we hier?”

“Welkom, u bent in de Efteling!”, zei Pardoes terwijl hij een buiging maakte. “Mag ik me voorstellen? Pardoes, bewaker van de Fantasie, Aangenaam”, “Moeder Lot”, zei de vrouw.

”Oermoeder der Laven. Wij Laven komen van de Noordpool. Daar was het te koud. Hier is het lekker. Moeder Laaf keek verlegen: “Mogen we hier alsjeblieft blijven?”

Pardoes zag steeds meer lieve, schattige kleine Laafjes en Larfjes uit het gat in de aarde kruipen. Ze keken hem met hun grote ogen aan. Ze tuitten hun lipjes in verleidelijke lachjes. En Pardoes smolt. Hij bood het Volk van Laaf een mooi stuk grond in de Efteling aan. En vóórdat je het wist stonden hier echte Lavenbouwsels: zoals Lot’s Kraamhuys, Lal’s Brouwhuys, het Lariekoekhuys... En reken maar, dat de Laven een lekker lang lollig en luimig leven leiden in de Efteling!

Hoofdstuk 13

Met Pardoes als bewaker van de fantasie kregen de drie fantasieën weer vrij spel in de Efteling. Door hun inspiratie gebeurde er wonder na wonder. Het vliegende paard Pegasus deed de Efteling aan en besloot te blijven. En vanaf 1993 kon je in Droomvlucht dromen met je ogen open.

De drie fantasieën in de Efteling zorgen voor attracties die álle zintuigen prikkelen. Het Huis van de Vijf Zintuigen is vanaf 1995 dan ook een waardig entree voor deze Wereld vol Wonderen. In 1996 zette Villa Volta de Efteling op zijn kop. En in het voorjaar van 1998 streek Vogel Rok neer in de Efteling. Groot, angstaanjagend en gruwelijk! De Efteling werd een geliefde plek voor sprookjes. Sprookjes van over de hele wereld trokken naar de Efteling. Zo kwam de Chinese Nachtegaal die zijn lied zong hoog, hóóg in de ijle verten van de lucht, mét de Chinese keizer naar de Efteling. En de lelijke heks van Sneeuwvitje laat in de spiegel in de Efteling haar ware gezicht zien. Ook Repelsteeltje, de Reus en Klein Duimpje deden intrede in de Efteling. Vanaf 1999 zijn al deze wonderen in de Efteling ook ’s winters te bewonderen: in de Winter Efteling. Vanaf het jaar 2000 voelt Pardoes zich echt de gelukkigste Tovernar van de wereld. Zijn grote vriendin Pardijntje werd naar de Efteling getwinkeld. Raponsje kwam naar de Efteling, PandaDroom, het Meisje met de Zwavelstokjes en als klap op de vuurpijl de Vliegende Hollander, dat moet je echt meemaken! Pardoes heeft het druk als bewaker van de fantasie! Maar hij hoopt dat jij snel komt kijken, in de Efteling. En dat je fantasie dan echt op hol slaat van alle sprookjesachtige dingen die je ziet!

4. Lessuggesties

Ter illustratie hoe iets kan veranderen als je het doorvertelt: een fluisterspelletje. U fluistert een kind een woord in het oor, bijvoorbeeld: spinnenwiel. Het kind fluistert dit door naar de buurman of buurvrouw. Eens zien wat er uitkomt aan het eind van de rij!

Kringgesprek:

- * Welke sprookjes vind je het mooist?
- * Welke vind je eng?
- * Wie heeft er een sprookjesboek?
- * Welk sprookjesfiguur zou jij willen zijn? (Bijvoorbeeld, Sneeuwwitje, een elfje uit Droomvlucht, de prins uit Doornroosje, Hans of Grietje, De fee uit Assepoester, Roodkapje...)

Lees dan een sprookje voor. Stel de kinderen na afloop een paar vragen:

- * Wat vond je leuk aan het sprookje?
- * Vond je het een verdrietig of vrolijk sprookje?
- * Wie vond je aardig in het sprookje?
- * Gebeurden er gekke dingen in het sprookje?

Laat vier kinderen dan om de beurt het sprookje navertellen.

De Efteling

- * Vraag of de kinderen wel eens in de Efteling zijn geweest.
- * Zo ja, welke sprookjes zijn er in de Efteling?
(Sprookjes uit de Efteling zijn: de Indische Waterlelies, de Vliegende Fakir, de Reus en Klein Duimpje, Repelsteeltje, de Chinese Nachtegaal, Roodkapje, Vrouw Holle, Doornroosje, de Kikkerkoning, de Trollenkoning, Sneeuwwitje, Ezeltje Strek je, Tafeltje dek je, knuppel uit de zak, De Rode Schoentjes, Langnek, Draak Lichtgeraakt, Hans en Grietje, het Meisje met de Zwavelstokjes.)
- * U vraagt ze welk sprookje in de Efteling ze het leukst vinden.
- * Vraag welk sprookje ze graag zouden willen zien in de Efteling.

Tekenen: Lees een paar sprookjes voor. Laat de kinderen een 'scène' uit het sprookje natekenen. Al die scènes na elkaar vormen een stripverhaal van het sprookje.

